

OPONENSTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

JUDr. Adély Pejskarové

Právní vývoj státních financí a finanční správy v ČSR v letech 1918 – 1945 (335 stran)

V české i československé právní historii jsou dosud málo synteticky zpracovaná témata, která si autorka vybrala jako předmět svého bádání. Koncipuje jej nebývale široce. Spojila problematiku státních financí s vývojem finanční správy a v souladu se svým studijním záměrem tak disertaci nazvala. Časový záběr let 1918 – 1945 pak ještě překročila o další vývojové období až do roku 1953.

Dr. Pejskarová je cílevědomá, pracovitá mladá právní historička, která již není neznámá v odborné literatuře. Své texty publikovala v Právněhistorických studiích i jinde. Její práci charakterizuje soustavný, věcný a pečlivý přístup ke zkoumaným otázkám.

Jak uvádí v úvodu disertace, chce autorka do důsledku uplatnit právněhistorickou metodu, což znamená, že bude využívat veškeré možnosti k objasnění důvodů a příčin změn, o kterých v posuzovaném spisu pojednává. Pro celkové pojetí tématu je obtížné zvolit proporce propojení hospodářských a politických vnitrostátních i zahraničních událostí a dobové situace s pokusy o charakteristiku vysvětlovaných problémů.

Celý obsáhlý spis založila na mapování a sledování množství právních předpisů, které v časovém pořadí spadají do rámce vymezeného období, což vyjadřuje v názvu práce „právní vývoj“, tedy vývoj právní úpravy. Šestnáct stran textu čítá chronologicky uspořádaný přehled právních norem zařazený ke konci spisu, z nichž drtivou většinu prostudovala a zhodnotila.

Obsahově široký záběr bádání, jak jej autorka realizuje, zahrnuje nejméně dva hlavní samostatné úseky vyžadující podrobné analytické studium, tj. státní finance a vedle nich úsek státních orgánů různých stupňů působení, které se jimi zabývají, tedy finanční správy státu. Autorka pod státní finance podřadila (jistě správně) problematiku státního rozpočtu, daní a poplatků i peněžní měny s dílčími otázkami, které československý stát ve studovaném období řešil. Právněhistorické bádání o státních financích přinášelo další okruhy problémů, zejména vlivy na státní finance, vyžadující pozornost badatelky a rozšiřovalo zpočátku zdánlivě užší původní zaměření. Proto autorka připojila jako samostatný oddíl spisu pojednání o bankovníctví. Ten zřejmě nelze u jejího tématu opomenout, ale je třeba jej vysvětlit na

konkrétním historickém vývoji a ukázat důvody, respektive úkoly státu, např. dozor nad bankami, což pisatelka v krátkosti činí.

Náročnost a snaha o komplexní, široké pojetí i zpracování tématu vedle hluboce propracovaných partií přináší v textu spisu také místa evokující ještě další možnosti doplnění.

Na úvodní stránce textu práce se jeví jako příliš stručně a „nehistoricky“ vysvětlený pojem „státní finance“, u něhož se může autorka ještě hlouběji zamyslet a doprovodit jej více odkazy na literaturu. Pro tento první úsek svého bádání rozčlenila širší materii na tři okruhy otázek, jednak na státní rozpočty, jednak na daně a poplatky a posléze na otázky měny a měnové politiky.

Zatímco kapitola 2. 2 Vývoj státního rozpočtu je spíše jen přehledem zákonů o rozpočtech na jednotlivé roky a předkládajících ministrů, je další kapitola pojednávající o procedurálních otázkách při přijímání rozpočtů čtivější.

Problematiku státního dluhu a státních půjček (str. 36 a n.) je žádoucí na vhodných místech rozvést stejně jako práci úsporné komise (str. 45 a n.).

Pro další část celého tématu, tedy pro finanční správu v letech 1918 – 1945 v ČSR autorka vytvořila samostatnou kapitolu stejného názvu (str. 217-233). Nemohla do ní zařadit již předchozí části práce, tj. 5. Bankovní úřad při Ministerstvu financí? Jistou metodickou komplikací v rozvržení tématu je přehled bank (kapitola 6.)

Připojuji **vybrané dílčí připomínky a náměty** pro případné stručné rozpracování a využití při obhajobě:

Ke kapitole č. 2 o státních rozpočtech:

Jak byly zajištěny státní finance republiky na samém počátku její existence, tedy do přijetí rozpočtového provizoria, když recipovaná právní úprava nepočítala se změnou poměrů? (ke str. 19)

Jak byla organizována a s jakým výsledkem skončila půjčka svobody? (ke str. 20)

Jaké byly hlavní námitky opozice v Parlamentu při projednávání návrhu zákona o rozpočtu?

K otázce přípravy a realizace měnové reformy:

Zvídavému čtenáři víc naznačit způsob jak dosáhnout, že vytvořením nové měny budou zatíženy vládní finance, ne občané? (Vládní nařízení na str. 77)

Kompetence ministra národní obrany při organizaci a řízení akcí ozbrojených sil republiky k uskutečnění měnové reformy (na str. 78).

Zajímavou a málo známou otázkou je využití mincovny v Kremnici pro novou čs. měnu (ke str. 94).

Jak byla realizována dávka z majetku? (ke str. 97-98)

Údaje a tvrzení jsou téměř vždy doloženy odkazy, místy jen na literaturu, ale bez normy nebo jiného pramene viz například poznámka č. 490 (na str. 117).

Co byla devizová ústředna? Text je koncipován jen pro čtenáře specialisty (str. 118).

Výklad o Vytvoření zlaté měny a o Vývoji kurzu čs. koruny je pro svou strohost a chybějící komentář těžko srozumitelný (str. 118 – 121).

Obsáhlý, pečlivě sestavený výčet mnoha vydaných předpisů ve sbírce zákonů (včetně odkazů pod čarou) správně dokumentuje propojení hospodářské politiky státu s vývojem politiky finanční (na str. 238 – 240).

Závěrem konstatuji, že posuzovaná práce jako celek z formálního i obsahového hlediska přesahuje obvyklý průměr, nepřesností formálního rázu je v textu minimum. Některé kapitoly ani nemusely být do spisu zahrnuty. Nástin vývoje státních financí a finanční správy po roce 1945 (str. 273 a n.) překračuje vymezené zadání. Zvláště zde zařazeným pojednáním o měnové reformě roku 1953 autorka uplatňuje svůj „dobrý úmysl“ sledovat studovanou problematiku i v dalším období.

Jako cíl své disertace JUDr. A. Pejscarová uvádí snahu zmapovat státní finance a finanční správu v ČSR v daném období z pohledu právní úpravy, ale neopomenout také historické, ekonomické i politické okolnosti. K tomu připojuje zajímavý dodatek na str. 10, tedy hodlá odpovědět na otázku, zda opravdu bylo období první republiky bezproblémovým a vzorovým, jak popisuje současná literatura, a to i v oblasti státních financí, obdobím, ze kterého lze čerpat inspiraci při řešení současných problémů našeho státu. Rád poznamenávám, že tento obecně naznačený cíl i onen dodatek v hlavních rysech autorka splnila.

Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertačních prací.

V Praze, dne 15. července 2017

doc. JUDr. Ladislav Soukup, CSc.

oponent práce